

Dzikie życie pod ochroną

LEKCJA O NASZYM DZIKIM SĄSIEDZIE

AKCJA DEMOKRACJA

PRAWNICY NA RZECZ ZWIERZĄT

A. Ta część zawiera główne założenia lekcji, która może być przeprowadzona w klasach od pierwszej do szóstej szkół podstawowych.

Pytania kluczowe

- Czy zwierzęta mają prawa?
- Co grozi za naruszenie praw zwierząt?

Autorzy scenariusza używają pojęcia „prawa zwierząt” w przenośni mając pełną świadomość braku nadania im przez ustawodawcę praw podmiotowych.

Cele lekcji:

- uwrażliwienie dzieci na los zwierząt,
- zapoznanie uczniów z prawami zwierząt oraz zachowaniami naruszającymi te prawa,
- kształtowanie u uczniów umiejętności odpowiedniego reagowania w przypadku napotkania zwierzęcia dzikiego.

Cele lekcji sformułowane w języku ucznia:

- wiesz, że zwierzęta czują, w tym ból i cierpienie,
- wiesz, jakie są podstawowe prawa zwierząt, jak zachować się w sytuacji spotkania zwierzęcia, jakie masz prawa i obowiązki w takiej sytuacji,
- potrafisz odpowiednio zareagować, kiedy napotkasz zwierzę w swojej okolicy.

Uczeń po zajęciach:

- potrafi rozpoznać sytuację, w której zwierzę wymaga pomocy ze strony człowieka,
- wie o konieczności zgłoszenia osobie dorosłej sytuacji zauważenia dzikiego zwierzęcia w pobliżu obszaru zamieszkiwanego przez ludzi, jak również Policji oraz Straży Miejskiej, w sytuacji gdy zwierzę to stwarza zagrożenie,
- wie jak może odpowiedzialnie pomóc zwierzęciu.

Metody pracy:

- rozmowa, pogadanka,
- ćwiczenie praktyczne: omówienie kazusu
- **KAZUS**: zbliżanie się dzików do zabudowań ludzkich: jak należy się zachować, jak zabezpieczać inwentarz i posiadłość.

Formy pracy:

- praca zbiorowa,
- praca indywidualna.

Formy pracy:

- prezentacja,
- zdjęcia/filmik.

B. Ta część przeznaczona jest dla osoby prowadzącej lekcje. Opisuje przebieg zajęć, zadania do zrealizowania oraz rozwiązania tych zadań.

Wstęp do zajęć - próba zdefiniowania, czym są prawa zwierząt.

Osoba prowadząca zachęca uczniów do rozmowy i zadaje im pytania:

- Czy zwierzęta mają prawa?
- Jeśli tak, to jakie?
- Czy zwierzęta powinny mieć swoje prawa? Tak-nie? Dlaczego?

Osoba prowadząca zmierza do uzyskania od uczniów przykładów praw zwierząt, a następnie wyjaśnia, w jaki sposób te prawa są chronione.

Prawa zwierząt są chronione przede wszystkim ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 u.o.z. **zwierzę jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą**. Człowiek jest mu winien poszanowanie, ochronę i opiekę. Zgodnie zaś z art. 5 u.o.z. **każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania**, czyli traktowania uwzględniającego potrzeby zwierzęcia i zapewniającego mu opiekę i ochronę.

Pytania pomocnicze dla klas I-III:

- Jakie są różnice między rzeczą a zwierzęciem? Staramy się uzyskać odpowiedź, że zasadniczą różnicą jest to, że zwierzęta czują.
- Co dla nas oznacza to, że zwierzęta czują? Jakie obowiązki mamy z tym związane? Każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania, czyli traktowania uwzględniającego potrzeby zwierzęcia i zapewniającego mu opiekę i ochronę.
- Czy macie zwierzęta? Jakie one mogą mieć potrzeby? Odpowiednie pożywienie, dostęp do wody, opieka weterynaryjna, w tym profilaktyka, towarzystwo, zabawa.

Warto podkreślić, że **przepisy ustawy o ochronie zwierząt dotyczą wszystkich zwierząt kręgowych**, nie tylko psów i kotów, ale również kur, gołębi, żab, ryb, krów czyli nie tylko zwierząt domowych, ale także gospodarskich, dzikich.

Z uwagi na to, że zwierzęta są istotami czującymi, nie możemy ich krzywdzić, przeciążać, trzymać ich w złych warunkach (w zimnie, w upale, bez jedzenia lub wody, bez pomocy weterynarza), porzucać czy straszyć.

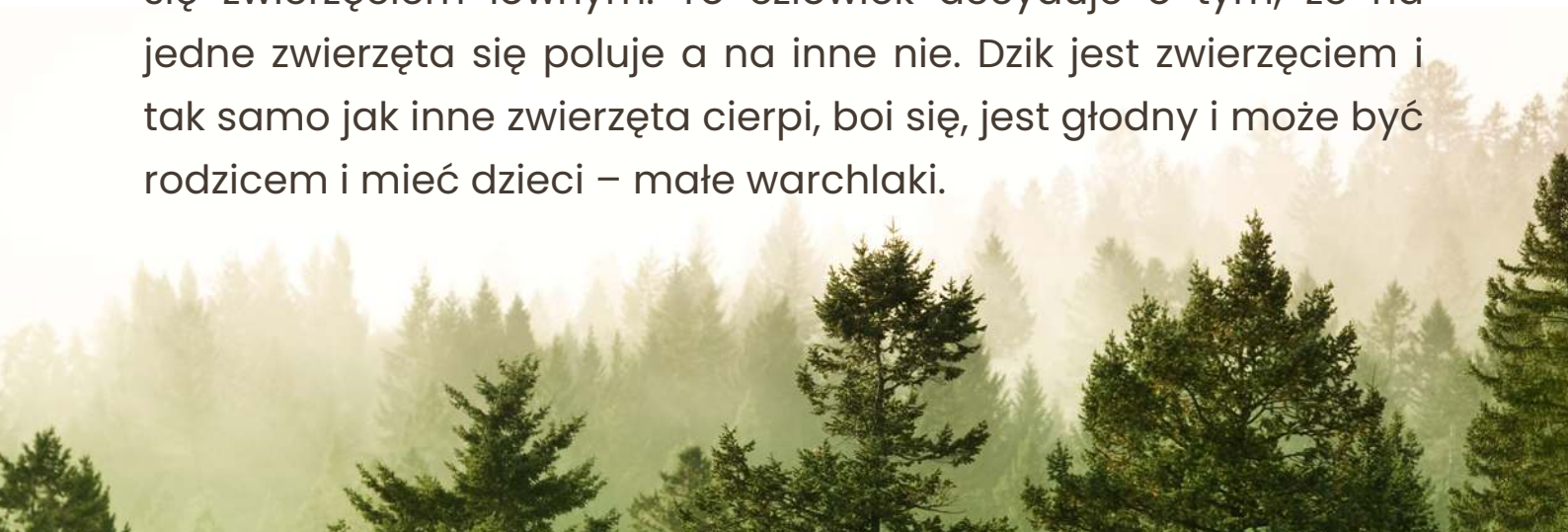
Dobrostan zwierząt dzikich:

Dobrostan - czyli taki stan, w którym czują się dobrze - opiera się na pewnych regułach:

- Ochrona naturalnego środowiska poprzez zapewnienie odpowiedniego schronienia i miejsca odpoczynku.
- Wolność do wyrażania naturalnego zachowania poprzez zapewnienie odpowiedniej przestrzeni, warunków i towarzystwa innych zwierząt tego samego gatunku.
- Wolność od strachu i stresu poprzez zapewnienie opieki, gdy tego potrzebują, a także traktowanie, które nie powoduje psychicznego cierpienia zwierząt.

Należy zwrócić uwagę uczniów na fakt, że dzik ma status **gatunku zwierzęcia łownego**. Oznacza to, że nie jest objęty ochroną gatunkową i podlega przepisom ustawy z dnia 13 października 1995 r. – **Prawo łowieckie**. Zwierzęta łowne, np. sarna, jeleń czy dzik, żyjące na wolności, stanowią własność państwa. Są zwierzętami, na które polują myśliwi zrzeszeni w Polskim Związku Łowieckim.

Staramy się opowiedzieć i podkreślić, że żadne zwierzę nie rodzi się zwierzęciem łownym. To człowiek decyduje o tym, że na jedne zwierzęta się poluje a na inne nie. Dzik jest zwierzęciem i tak samo jak inne zwierzęta cierpi, boi się, jest głodny i może być rodzicem i mieć dzieci – małe warchlaki.

Dzik jako zwierzę dzikie

Jako wstęp do tej części można zachęcić uczniów do rozmowy poprzez zadanie pytania: **co to znaczy, że zwierzę jest dzikie?** Jednocześnie osoba prowadząca wyświetla slajd nr 7 prezentacji, zawierające zdjęcia ilustrujące przekazywane treści.

Osoba prowadząca wyświetla slajd nr 8.

Następnie osoba prowadząca wskazuje, że zgodnie z definicją z art. 4 pkt 21 u.o.z. zwierzę dzikie jest to „zwierzę wolno żyjące (dzikie), nieudomowione i żyjące w warunkach niezależnych od człowieka".

Wyświetlenie slajdu nr 9.
Osoba prowadząca opowiada uczniom o dziku - gdzie i jak żyje.

Pomimo tego, że dzik często przedstawiany jest jako zwierzę groźne, to w rzeczywistości jest po prostu dzikim zwierzęciem, które jak każde stworzenie walczy o przetrwanie.

Osoba prowadząca może również zwrócić uwagę na to, że istotne jest, aby każdy gatunek mógł żyć zgodnie ze swoimi potrzebami. Obecność dzików jest ważna nie tylko dla ludzi, ale też dla innych zwierząt oraz dla roślin. To jest właśnie część wielkiego kręgu życia: każde zwierzę ma swoją rolę i od każdego z nich zależy coś ważnego. Na przykład sarny i jelenie nie podgryzają roślin w całości, bo muszą być czujne i częściej się przemieszczać, żeby uniknąć spotkania z drapieżnikami.

Dzięki temu młode drzewa mają szansę wyrosnąć, a las naturalnie się odnawia. Dziki uwielbiają ryć w ziemi, dzięki czemu staje się ona bardziej żyzna i napowietrzona, co sprawia, że rośliny lepiej w niej rosną.

Zgodnie z informacjami z poradnika Akcji dla Krakowa[1]: Dzik jest wszystkożercą, ale podstawą jego diety są rośliny, bulwy, owoce leśne i drobne bezkręgowce. Ryjąc w ziemi - spulchnia ją. W lesie i w mieście dzik woli noc – wybiera godziny, gdy ludzi jest najmniej, co potwierdza jego instynkt unikania kontaktu z człowiekiem.

Dziki żyją w grupach, które tworzą głównie samice i ich młode. W jednej grupie mogą żyć razem matki, córki, siostry i ich dzieci. Takie grupy mogą obejmować nawet kilka pokoleń jednej rodziny.

Dziki potrafią rozpoznawać swoich krewnych.

Młode samce na początku żyją razem z matką i rodzeństwem. Gdy dorastają, zaczynają opuszczać swoją rodzinną grupę.

Spotkania z dzikami są jednak coraz częstsze głównie z powodu łatwego dostępu do pożywienia w miastach, a nie z powodu agresji wobec ludzi. Agresja nie jest cechą dzika – to zachowanie obronne. Jeśli dzik czuje, że ma drogę ucieczki, zawsze wybierze ucieczkę zamiast ataku. Lochy z młodymi są szczególnie czujne – dlatego nie należy zbliżać się do warchlaków – małych dziczków, nawet jeśli wyglądają „uroczo” i nieszkodliwie.

[1] „Co dzik robi w mieście?” Poradnik edukacyjny dla małych i dużych mieszkanek i mieszkańców Krakowa, Akcja Ratunkowa dla Krakowa https://akcjaratunkowadlakrakowa.pl/co-dzik-robi-w-miescie-poradnik-edukacyjny-dla-malych-i-duzych-mieszkanek-i-mieszkancow-krakowa/

Dzik z natury unika ludzi – woli trzymać się na dystans i spokojnie szukać pożywienia. Nie poluje na człowieka i nie traktuje go jako przeciwnika. To zwierzę ostrożne i płochliwe, które atakuje tylko w wyjątkowych sytuacjach: gdy czuje się osaczone lub zostanie spłoszone.

Osoba prowadząca wyświetla slajd nr 10.

Omówienie przypadku:
Podejście dzika pod zabudowania mieszkalne

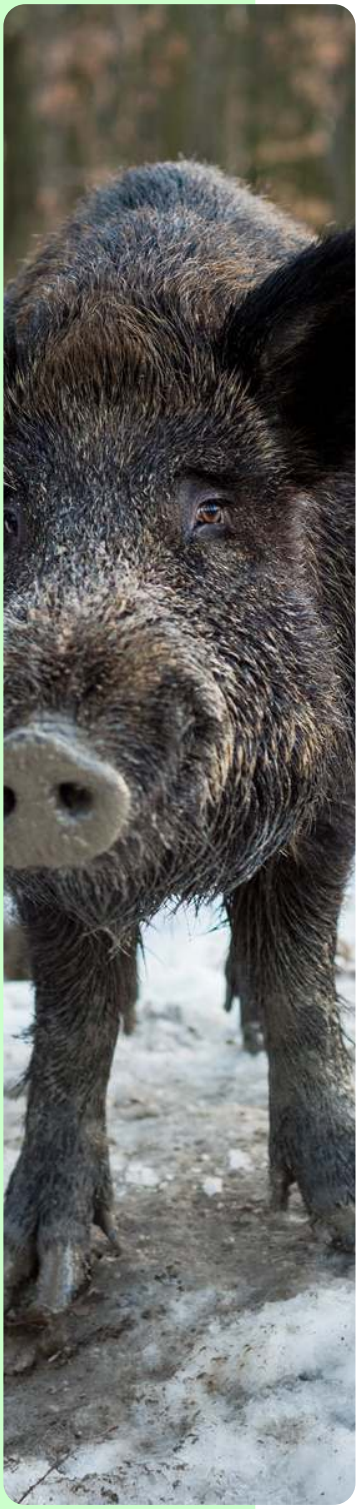
Osoba prowadząca zachęca uczniów do wyobrażenia sobie sytuacji, w której są w mieście, niedaleko lasu, parku nieopodal ich domu, domu babci lub cioci. Zauważają dzika w niewielkiej odległości. Osoba prowadząca prezentuje film zamieszczony na prezentacji - slajd nr 11.

Fragment filmu może być prezentowany na lekcji na podstawie art. 29 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (prawo cytatu w celu nauczania) oraz art. 27 ww. ustawy (korzystanie z utworów rozpowszechnionych przez instytucje oświatowe na potrzeby dydaktyczne).

Osoba prowadząca pyta uczniów, co zostało zarejestrowane na filmie i o ich odczucia wobec uwidocznionego zdarzenia. Osoba prowadząca opowiada zarejestrowaną sytuację, zadając uczniom pytania (w grupach lub na forum klasy):

Pytanie nr 1

Jak oceniacie zachowanie dzika - wygląda na przestraszonego czy spokojnego?

Osoba prowadząca stara się uzyskać np. następujące odpowiedzi:

- wygląda na spokojnego, zachowuje się jakby znał to miejsce,
- nie ucieka, nawet gdy jedzie samochód,
- trochę dziwne, bo zwykle dzikie zwierzęta boją się ludzi.

Podsumowanie osoby prowadzącej:
Dzik z natury unika kontaktu z człowiekiem. Jeśli jakiś dzik zachowuje się inaczej, może to oznaczać, że został przyzwyczajony do obecności ludzi lub zna tę okolicę, z uwagi na to, że ma łatwy dostęp do jedzenia w pobliżu zabudowań.

Pytanie nr 2

Czy taka sytuacja jest niebezpieczna dla ludzi?

Osoba prowadząca stara się uzyskać następujące odpowiedzi:

- może być, jeśli dzik podejdzie zbyt blisko albo my do niego, bądź też dzik może zareagować nieprzewidywalnie, gdy coś go wystraszy,
- może dojść do wypadku drogowego lub kolizji, w których zwierzę lub człowiek może zginąć lub doznać obrażeń,

- dzik sam z siebie raczej się do nas nie zbliży celem zaatakowania, ale może kogoś przestraszyć,
- dla dzieci, psów, kotów i innych małych zwierząt w okolicy taki dzik może być groźny.

Podsumowanie osoby prowadzącej:
Z reguły dziki nie atakują ludzi. Z jakiegoś względu dzik poczuł potrzebę zbliżenia się do siedlisk ludzi, prawdopodobnie szuka pokarmu albo do niedawna bardzo blisko tego terenu był jeszcze las. Ze względu na słaby wzrok, dziki mogą zostać zaskoczone obecnością ludzi. Trzeba zachować ostrożność, nie prowokować zwierzęcia i jak najspokojniej oddalić się od niego.

Pytanie nr 3

Jak powinni zachować się kierowcy, gdy widzą dzika przebiegającego przez jezdnię?

Osoba prowadząca stara się uzyskać następujące odpowiedzi:

- należy zwolnić i zachować ostrożność,
- nie trąbić, nie próbować „odganiać" zwierzęcia,
- nie wysiadać z samochodu,
- poczekać, aż zwierzę samo opuści drogę,
- poinformować innych kierowców światłami awaryjnymi.

Podsumowanie osoby prowadzącej:
Kierowca powinien działać spokojnie i przewidywalnie. Dzik nie wie, jak interpretować agresywne bodźce. Hałas, trąbienie czy gwałtowne ruchy mogą go zestresować lub spowodować, że spłoszony wbiegnie pod nadjeżdżający pojazd. Najbezpieczniej jest po prostu zwolnić i umożliwić zwierzęciu oddalenie się.

Pytanie nr 4
Jak powinni zachować się mieszkańcy, jeśli w okolicy pojawia się dzik?

Osoba prowadząca stara się uzyskać następujące odpowiedzi:

- nie podchodzić, nie robić zdjęć z bliska, nie próbować przepędzać,
- nie karmić, nie wysypywać jedzenia pod oknami, przed blokami,
- zabezpieczyć śmieci i nie zostawiać jedzenia na zewnątrz, np. zabezpieczyć karmę dla kotów wolno żyjących,
- zachować spokój – nie panikować, nie krzyczeć,
- zatrzymać się i dać mu przestrzeń – najlepiej stanąć w miejscu i poczekać aż odejdzie,
- jeśli nie odchodzi to:
  - wycofać się powoli,
  - nie robić gwałtownych ruchów.

Podsumowanie osoby prowadzącej:

Najgorsze, co można zrobić, to próbować samodzielnie „rozwiązać" problem. Mieszkańcy powinni zachować spokój. Nie powinni podchodzić do dzika, robić mu zdjęć z bliska ani próbować go przepędzać, lecz oddalić się z tego miejsca. Konieczne jest zabezpieczenie śmieci i jedzenia na zewnątrz.

NIE oswajaj dzików. Są to dzikie zwierzęta.
NIE podchodź.
NIE głaszcz.
NIE karm.

Pytanie nr 5

Dlaczego dzik może pojawić się tak blisko domów? Co mogło go przyciągnąć?

Osoba prowadząca stara się uzyskać następujące odpowiedzi:

- łatwo dostępne jedzenie: niezabezpieczone śmieci, odpady spożywcze - resztki jedzenia,
- celowe dokarmianie przez ludzi,
- podział siedlisk - ludzie budują domy i osiedla coraz bliżej lasu. Przez to las zostaje podzielony na mniejsze części. Zwierzęta mają wtedy mniej miejsca do życia i trudniej jest im znaleźć pożywienie oraz bezpiecznie się poruszać.

Podsumowanie osoby prowadzącej:
Dziki nie przychodzą pod tereny zamieszkałe „dla zabawy" albo żeby nas przestraszyć. Coś je do ludzi przyciąga: jedzenie, łatwa zdobycz albo celowe dokarmianie. To dla nas sygnał, że trzeba poprawić zabezpieczenia okolicy i podwórek, nie stwarzać okazji do takich wizyt.

Pytanie nr 6

Czy Waszym zdaniem należy od razu przepędzić dzika z okolicy? Jakie rozwiązania warto rozważyć najpierw?

Osoba prowadząca stara się uzyskać następujące odpowiedzi:

- najpierw prewencja (zapobieganie) - zabezpieczenie odpadów, ogrodzeń,
- potem spokój i opanowanie - nie panikuj, nie krzycz i nie biegnij.

Podsumowanie osoby prowadzącej:
Służby czyli Policję, staż miejską informuj w sytuacji faktycznego zagrożenia zdrowia lub życia człowieka lub innych zwierząt. Sama obecność dzików na danym terenie często nie jest taką sytuacją.

Pytanie nr 7

Czy sam fakt, że dzik podszedł w okolice domów mieszkalnych, oznacza, że trzeba zgłosić władzom konieczność podjęcia działań wobec niego?

Osoba prowadząca stara się uzyskać następujące odpowiedzi:

- pojedyncza obserwacja nie wystarcza,
- trzeba najpierw ustalić, czy dzik rzeczywiście stwarza realne zagrożenie (np. reaguje agresywnie na obecność człowieka).

Osoba prowadząca podkreśla, że przeciwdziałanie zagrożeniom związanych z dzikami, np. takie jak wyłapywanie lub strzelanie do zwierząt, mogą podejmować wyłącznie osoby do tego uprawnione, np. myśliwi należących do kół łowieckich, zgodnie z procedurami określonymi w przepisach prawa. Są to działania ostateczne, zatem w pierwszej kolejności należy szukać sposobów **zgodnych z zasadami humanitarnego traktowania zwierząt.**

Podsumowanie osoby prowadzącej:

Osoba prowadząca podsumowuje, że samo jednorazowe pojawienie się dzika nie uzasadnia od razu radykalnych działań. Najpierw trzeba sprawdzić, czy dzik rzeczywiście stanowi realne zagrożenie. Zgodnie z prawem, w pierwszej kolejności należy stosować środki łagodniejsze, lepsze zabezpieczenia i odstraszanie, a dopiero w ostateczności rozważać działania skierowane bezpośrednio wobec zwierzęcia.

Pytanie nr 8

Jak powinni zachować się uczniowie, jeśli zobaczą dzika?

Osoba prowadząca stara się uzyskać następujące odpowiedzi:

- zachować spokój – nie krzyczeć, nie rzucać kamieniami, nie podbiegać,
- nie uciekać, tylko powoli wycofać się w stronę zabudowań lub innych ludzi,
- nie zbliżać się do dzika, nie próbować go dokarmiać ani głaskać,
- należy zgłosić zdarzenie dorosłym: rodzicom, nauczycielowi/nauczycielce, strażnikowi miejskiemu/strażniczce miejskiej – tak, żeby informacja dotarła do osób zajmujących się ochroną środowiska lub ochroną zwierząt w urzędzie gminy lub miasta.

Podsumowanie dyskusji:

Osoba prowadząca podkreśla:

- prawo chroni zarówno ludzi, jak i zwierzęta,
- dziki są potrzebne przyrodzie,
- zadaniem władz jest szukanie rozwiązań, które minimalizują konflikt, rozwiązaniami takimi są np.
  - edukacja na temat potrzeb zwierząt i ich praw,
  - zabezpieczanie gospodarstw domowych, a przede wszystkim śmieci,
  - a dopiero w ostateczności działania wobec konkretnego zwierzęcia.

Kary za naruszanie praw zwierząt - omówienie odpowiedzialności prawnej za naruszenie praw zwierząt

Dzieci* nie ponoszą odpowiedzialności karnej tak, jak dorośli.

*Dzieci za niewłaściwe zachowania wobec zwierząt nie odpowiadają przed sądem karnym, ale przed sądem dla nieletnich. W takim sądzie przeciwko dzieciom, które nie ukończyły jeszcze 17 lat, mogą się toczyć sprawy o demoralizację (gdy dziecko ukończyło 10 lat) lub o czyny karalne (gdy dziecko ukończyło 13 lat).

Dorośli mogą odpowiadać m.in. za:

- znęcanie się nad zwierzętami – zadawanie bólu lub cierpienia zwierzętom lub świadome do nich dopuszczanie, także wtedy, gdy polegało to na nieudzieleniu pomocy,
- zabicie zwierzęcia,
- łamanie przepisów o ochronie przyrody (np. niszczenie kryjówek zwierząt, przenoszenie młodych, straszenie zwierząt),
- strzelanie bez uprawnień, w okresie ochronnym lub niedozwolonych miejscach
- stosowanie wnyków, sztucznego światła lub trutek.

Za znęcanie się lub nieuprawnione zabicie zwierzęcia dorosłym grozi kara więzienia do 3 lat, a w szczególnych przypadkach nawet do 5 lat.

Za łamanie innych przepisów o ochronie zwierząt i prawa łowieckiego grozi najczęściej kara grzywny lub aresztu.

Możliwości reagowania na przypadki naruszania praw zwierząt

Osoba prowadząca zachęca uczniów do przeprowadzenia „burzy mózgów" na temat sposobów i możliwości zgłaszania przypadków naruszeń praw zwierząt, zadając im pytanie: Gdzie i jak zgłaszać sytuacje z udziałem zwierząt?

Następnie zadaniem osoby prowadzącej jest poinformowanie, w jaki sposób uczniowie mogą reagować na sytuacje z udziałem zwierząt.

Odpowiedź: Każde dziecko, które napotka zwierzę, któremu dzieje się krzywda, jest świadkiem wypadku drogowego, powinno tę sytuację zgłosić osobie dorosłej, np. rodzicom, nauczycielowi/nauczycielce, policjantowi/policjantce, strażnikowi miejskiemu/ strażniczce miejskiej lub jakiejkolwiek innej osobie dorosłej będącej w pobliżu.
Takie sytuacje mogą być zgłaszane także organizacjom społecznym, które zajmują się ochroną zwierząt. Organizacje można łatwo znaleźć w Internecie, zadzwonić do nich lub napisać maila z opisem niepokojącej sytuacji oraz miejsca, w jakim się zdarzyła. Są to przede wszystkim fundacje i stowarzyszenia. Część organizacji działa na terenie całego kraju, inne lokalnie.

Jedną z takich organizacji jest:
Stowarzyszenie Prawnicy na Rzecz Zwierząt
prawnicy@dlazwierzat.org.pl strona www: https://dlazwierzat.org.pl/

Opracowanie merytoryczne: Marzena Łabędzka
Opracowanie graficzne: Estera Mocarska

AKCJA DEMOKRACJA

kontakt@akcjademokracja.pl
strona www: https://www.akcjademokracja.pl/

PRAWNICY NA RZECZ ZWIERZĄT

prawnicy@dlazwierzat.org.pl
strona www: https://dlazwierzat.org.pl/